

גבולות היחידה: דברים פרק א פסוקים יט-לג

נושא היחידה: חטא המרגלים ותגובתו של עם ישראל לחטא¹

כתבה: נעמה טורם

הסבר כללי:

משה רבינו פותח את פרידתו מעם ישראל בהזכרתם של אירועים משמעותיים שהתרחשו בשנות ההליכה במדבר. עתה, כשבעוד זמן קצר יכנס עם ישראל לארץ ישראל ויזכה לחזות בהבטחת ה', משה בוחר להזכיר להם את הפעם הקודמת בה עמדו להיכנס לארץ. אז נשלחו מרגלים כדי לתור את הארץ. כשהמרגלים שבו למדבר דבריהם לא התאימו להבטחת ה' להביא את עמו הנבחר אל ארץ טובה ומבורכת. תגובת העם גררה עונש חמור (בו תעסוק היחידה הבאה...) טבעי שמשה רבנו מבקש למנוע הישנות של מקרה כזה וזאת באמצעות תזכורת של האירועים הכואבים שאירעו ארבעים שנה קודם לכן. כידוע חב המכחים בחטא המרגלים כבר לא היו בין החיים ערב הכניסה לארץ ורובו של הדור שנכנס לארץ ישראל נולד לאחר החטא, כך שלא יכול היה לזכור אותו.

פתיחה:

המורה יספר סיפור בעל מסר שעובר במשפחתו במשך הדורות. (סיפור העלייה לארץ של הסבא והסבתא, או סיפור על חפץ מיוחד שעובר במשפחתו וכד') המורה יציין מתי מספרים במשפחתו את הסיפור הזה וישאל את התלמידים מהו הדבר שאפשר ללמוד מהסיפור שסיפור? המורה יכתוב את התשובות של התלמידים על הלוח.

המשך הדין: כמה פעמים לדעתכם סיפרו במשפחה שלי את הסיפור?

מתי מספרים סיפורים מהסוג הזה?

מהי המטרה בסיפור סיפורים מהסוג הזה?

האם גם במשפחתם ישנם סיפורים מהסוג הזה?

סיכום הדין: סיפורים כאלו מספרים הרבה פעמים עד שהם הופכים לחלק מהזיכרון המשפחתי. המטרה היא שהדורות הבאים ילמדו מהתמודדויות של הדורות שעברו ויפנימו את הערכים שחשובים במשפחה.

גם בפסוקים שלפנינו מסופר סיפור שכבר סופר. סיפור עם הרבה לקח, משמעות וערכים עבור כל עם ישראל.

¹ היחידה מבוססת על עיון משווה בין חומש דברים פרק א פסוקים יט – לג לחומש במדבר פרק יג ופרק יד פסוקים א – י'.

עיון בפסוקים:

כל תלמיד יקבל דף עם שאלון שהוא צריך למלא על פי קריאת הפסוקים. דף השאלות מצורף בסיום המערך. כל התלמידים היושבים בצידו הימני של השולחן ימלאו את השאלון על פי המקור הראשון בו מוזכר חטא המרגלים - במדבר פרק יג ופרק יד פסוקים א-י. (כדאי לצלם לתלמידים את המקור. לא בטוח שלכולם יש חומש במדבר בהישג יד)

כל התלמידים שיושבים בצידו השמאלי של השולחן ימלאו את השאלון על פי המקור השני בו מוזכר חטא המרגלים – דברים פרק א פסוקים יט-לג.

לאחר מילוי השאלון ישווה כל זוג תלמידים את השאלונים. תשובות זהות יודגשו בצהוב ותשובות שונות יודגשו בכחול.

דיון בכיתה:

על מי מוטל עיקר האחריות לחטא המרגלים? בחומש במדבר מודגש מעשה המרגלים והניסיון של יהושע וכלב למנוע את המעשה. לעומת זאת, בחומש דברים מודגש חלקו של עם ישראל בחטא. מדוע? מטרתו של משה בהזכרת חטא המרגלים בעיתוי הזה היא מניעת הישנות החטא. עם ישראל שוב ניצב על מפתנה של ארץ ישראל. חשוב מאד שהעם יכנס לארץ מתוך ראיית הטוב שבה ולא מתוך חיפוש של פגמים וחסרונות. חזרה על חטאם של המרגלים – הוצאת דיבת הארץ רעה תגרום תוצאות קשות.

אם כן, ראינו כי משה חוזר על סיפור המרגלים כדי שיצרר בזיכרון של עם ישראל. החכמה היא לא להניח לעבר ולשוכחו אלא ללמוד ממנו וליצור מתוכו מציאות יותר טובה ומתוקנת. זאת הגדולה והערך הקיימים בסיפורי מורשת. לכן כל משפחה מעבירה מדור לדור את הסיפורים שלה. סיפורים שמעבירים מדור לדור מכילים ערכים ולמידה מניסיון.

גם לעם, כמו למשפחה יש מורשת. התלמידים יביאו דוגמאות של סיפורים שעוברים כמורשת בעם ישראל.

גם סיפור חטא המרגלים הוא סיפור שעובר מדור לדור. יש בו לקח מה אסור לעשות. אסור להוציא את דיבתה של ארץ ישראל רעה. יש לנו קשר של אהבה ושייכות אל הארץ. היא שלנו ואנחנו שלה למרות הכל.

בנוסף יש לנו תפקיד נוסף – תיקון חטא המרגלים.

איך צריך להראות תיקון לחטא המרגלים? דיבור בשבחה של ארץ ישראל. המורה יערוך סבב בין התלמידים בו יאמר כל אחד מהתלמידים מקום או דבר שהוא אוהב בארץ ישראל. ובעזרת ה' על ידי דיבור טוב על הארץ, נתקן את הוצאת הדיבה של חטא המרגלים.

הצעות להמחשה:

אפשר לצרף לחלק בו מדברים בשבח הארץ [מצגת של תמונות נופ שונות מארץ ישראל](#). התלמידים יצטרכו למצוא שלושה שבחים שאפשר לחלוק לארץ ישראל מתוך התמונה המוקרנת.

מסרים והפנמה:

1. שבח הארץ ואהבת ארץ ישראל.
2. מציאת נקודות של טוב בכל דבר.
3. אחריות ובחירה. האדם אחראי על תוצאות מעשיו גם אם אחרים שכנעו אותו לעשות אותם.

מבט שלם:

משה מזכיר את חטא המרגלים שהתרחש ממש לפני שעם ישראל חשב שיכנס לארץ. הסיבה לכך היא שהעם שוב עומד ערב הכניסה לארץ ויש צורך להזכיר להם ולמנע הישנות של החטא. חטא המרגלים התרחש בתשעה באב בשנה השניה לצאתם של בני ישראל ממצרים. (המרגלים נשלחו בכ"ט בסיון).

משה רבינו מתחיל את נאומו חומש דברים בא' בשבט לשנת הארבעים לצאתם של בני ישראל ממצרים.

מכאן נבע שפער הזמן בין התרחשות החטא לכך שמשה מזכיר אותו הוא גדול. לחטא המרגלים היו שלוש תגובות:

1. ניתנה ראש ונשובה מצרים - ויתור על ארץ ישראל.
2. מנסים לעלות להר האמורי והאמורי נלחמים נגדם – חוסר קבלה של העונש ונסיון לתקן שלא על פי הדרך אותה הורה ה'.
3. חטא קורח ועדתו – משבר אמון בהנהגה שלא הצליחה להוביל את העם לכניסה לארץ ולהגשמת מטרותיו הלאומיות.

סיכום:

סיפור חטא המרגלים עובר כמורשת בעם ישראל. הסיבה לכך היא שבכל דור עלינו ללמוד ממה שהתרחש בדורות קודמים בכדי לא לחזור על שגיאות שכבר נעשו. כפי שבכל משפחה מטפחים ערכי משפחה וסיפורים שמביעים את הערכים האלו, כך גם עם ישראל מטפח ערכי מורשת המייחדים אותו ומדגישים את המטען הערכי המיוחד שבו.

הרחבה והפניות למקורות נוספים:

למערך השיעור מצורף דף עבודה (בהמשך הקובץ הזה) ו**מצגת** בקובץ נפרד.

צײנו בחומש במדבר פרק י"ט ופרק י"ז פסוקים א-א'.

השיבו על השאלות הבאות:

1. מי ביקש לשלוח את המרגלים? _____
2. מי שלח את המרגלים? _____
3. את מי בחרו לתפקיד המרגלים? _____
4. על מה היו צריכים המרגלים להסתכל? _____
- _____
- _____
5. מה אמרו המרגלים כשחזרו מארץ ישראל למדבר? _____
- _____
- _____
6. מה הם הביאו איתם מארץ ישראל למדבר? _____
- _____
7. מה עושה עם ישראל בתגובה לדברי המרגלים? _____
- _____
8. מה אומר עם ישראל בתגובה לדברי המרגלים? _____
- _____
9. מה עושה משה רבנו בתגובה לדברי העם? _____
- מה עושה אהרון בתגובה לדברי העם? _____
- מה עושים יהושע וכלב בתגובה לדברי העם? _____
- _____

עיינו בתשובות שהשבתם.

על מי מוטלת עיקר האחריות לחטא המרגלים? _____